

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדָּה יָמִימָה HEMDAT YAMIM

אמור תשע"ו

פרשת שבוע

בין הגזרים – מברית בין הבתרים

דרך קריעת ים סוף ועד להכרזת העצמאות (חלק ב')

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בפרשת קדושים אותה קראנו בשבוע שעבר, גילינו את הקשר הלשוני והענייני בין ברית בין הבתרים ובין קריעת ים סוף. קשר זה הביא את חז"ל - מתקני לשון תפילת ערבית, לקשור ביניהם, תוך שימוש בביטויים: "העושה לנו נקמה בפרעה ואותות ומופתים באדמת בני חם. המכה בעברתו כל בכורי מצרים ויוציא עמו ישראל מתוכם לחירות עולם. המעביר בניו **בין גזרי ים סוף** ואת רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע, וראו בניו את גבורתו שבחו והודו לשמו".

הראנו גם, שיש פסוק מפורש בתורה הקושר בין שני המאורעות:

"ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה" (שמות י"ב מ).

פסוק זה מלמד אותנו כי עברו ארבע מאות ושלושים שנה מברית בין הבתרים ועד למעבר בין הגזרים, בקריעת ים סוף.

לאחר הבשורה והברית על ירושת הארץ, שאל אברהם אבינו: "ויאמר אדני יקוק במה אדע כי איך שנה?" (בראשית ט"ו ח).

התורה (לפי שיטת הרמב"ן, שעלה ארצה לפני שבע מאות וחמישים שנה) ציוותה אותנו על מצוות ישוב ארץ ישראל: "והורשטם את

הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ וישבתם בה, ולא ימאסו בנחלת ד'. ואלו יעלה על דעתם ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן

ולהתישב שם, יעברו על מצות ד'. ומה שהפליגו רבותינו (כתובות ק"ב) במצות הישיבה בארץ ישראל ושארור לצאת ממנה, וידונו כמורדת

האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל, וכן האיש (המורד-שאינו רוצה לעלות עם אשתו), בכאן נצטוונו במצוה הזו, כי

הכתוב הזה היא מצות עשה. ויחזיר המצוה הזו במקומות רבים, באו **ורשו** את הארץ (דברים א' ח). אבל, רש"י פירש, והורשתם את

הארץ, והורשתם אותה מיושביה, אז וישבתם בה, תוכלו להתקיים בה, ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה, **ומה שפירשנו הוא העיקר**".

צריך ביאור על סמך מה, קבע הרמב"ן, נגד פירוש רש"י, כי פירושו שלו הוא העיקר?

נסביר את הדברים כך: אברהם, בזמן ברית בין הבתרים, היה תושב מכוּבד בארץ, הוא אפילו ניצח את ארבעת המלכים במלחמה

לשחרור לוט בן אחיו (פרק י"ד), למרות זאת, מי ששלט שלטון אמתי בארץ, היו פרעה והאימפריה המצרית. כל השליטים המקומיים עשו

זאת בחסות פרעה ותחת ממשלתו. כידוע מ'מכתבי תל אל עמרנה', פרעה גם שפט במקרה של סכסוכים בין המלכים המקומיים והתערב

לטובתם כאשר הם היו תחת איום חיצוני.

לכן, שאל אברהם את הקב"ה: גם אם יהיו לי צאצאים רבים שיגורו בארץ ישראל, הם יהיו עדיין תחת שלטון פרעה ומצרים על כל

המשמעות שיש לכך?

אם כך, עדיין חסר מרכיב מרכזי בהויה הלאומית, מתי נהיה עצמאים? מתי עם ישראל יוכל לקיים את המצווה של ההורשה? מתי ואיך

יזכה למדינה עצמאית?

התשובה שאברהם קיבל בברית בין הבתרים הייתה: רק ארבע מאות שנה אחרי תחילת קיום הברית הראשונה על הזרע, כלומר

מהולדת יצחק, ארבע מאות ושלושים שנה אחרי ברית בין הבתרים. אז יחזור על עצמו מעמד הברית באופן לאומי, כשכל עם ישראל

יעבור בין גזרי ים סוף והקשר אל מצרים ינותק סופית. כל עוד לא טבעו פרעו וחילו בים סוף, השחרור היה עדיין מוטל בספק.

עם ישראל זכה בעצמאות רק אז.

נציע כי פירושו של הרמב"ן מבוסס על הקשר הלשוני בין 'איך שנה', 'והורשטם את הארץ', ל'רשת אתה', ובין הציווי שנצטוו אחרי מעמד הר

סיני: "וְרָאָה נְתַתִּי לְפָנֶיכֶם אֶת הָאָרֶץ בְּאֹרֶשׁוֹ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְקֹוֹק לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיָּעֲקֹב לְתֵת לָהֶם וְלִזְרַעֲם אַחֲרֵיהֶם" (דברים א' ח). מה שהובטח בברית בין הבתרים לאברהם.

זהו הקשר הרוחני העמוק שבין שביעי של פסח ויום העצמאות, הרמוז בצופן א"ת ב"ש.

ה'ע' חיקתה עד לשנת ה'תש"ח כדי שיהיה לה בן זוג. זה היום עשה ד' נגילה ונשמחה בו.

נאחל לכל בית ישראל מועדים לשמחה לגאולה שלימה.

לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד	לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל	לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט
--	--	---	--	---

משי' ארץ חמדה' אבלה על מותו של חברנו האהוב **הרב ראובן אברמן** זצ"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה' איש תורת אמת שגורה בפיו, מחנך דגול ואיש המעלה מכל הבחינות. לע"נ הרב **שלמה מרזל** ז"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה', נלבי"ע י' באייר, תשע"א לע"נ **שמואל רוזנהק** ז"ל, נלבי"ע ו' באייר תשע"ג לע"נ **הנופלים במערכה על הגנת המולדת** הי"ד

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

יום הזיכרון או יום הדיכאון

מי צריך מדינה!?

בינות לדגלים המתנפנים ולעשן המנגל המיתמר ברוח, מתגנבת לה לראש שאלת כפירה. 'בשביל מה בכלל היינו צריכים את כל זה?! האם לא היה פשוט ומשתלם יותר...בלעדיה? איזה מחיר דמים נורא שילמנו (ועדיין משלמים) על ההיאחזות בפיסת האדמה הזו? למה ההתעקשות הלא רציונאלית להיות עצם בגרון של מאתיים מיליון ערבים, להתמודד עם האיום האיראני, ולהסתבך בכל הבירוקרטיה והסיאוב המתלווים לניהול מדינה? הרי העם המוכשר ביותר בעולם היה מצליח בקלות להשתלב במדינה מתקדמת ונאורה כמו ארה"ב, למשל, להנות מחופש דת ושיוויון זכויות, ולנהל את חייו באוטונומיה מליאה מבלי לילכך את הידיים בכל מה שקשור לפוליטיקה וניהול מערכת מדינית? ובכל זאת, בכל שנה בה' באייר אנו מתאספים בבתי הכנסת לבושים לבן, מניפים את הדגל בגאווה ואומרים הלל. אנו מודים ומשבחים את בורא עולם על המתנה הגדולה ביותר שקיבלנו באלפיים השנים האחרונות - המדינה, שהקמתה היא דף חדש ומאיר בהיסטוריה שלנו.

אז למה מדינה ולמה דווקא כאן? מעשר סיבות שונות לפחות.

- 1. הפסקת חילול ה' של הגלות** – עצם המציאות של עם ישראל מפוזר ומרוסק בגלות היא חילול ה'. אנחנו העם שנושא את שמו של ריבון העולמים וימייצג אותו על אדמות – "עם זו יצאתי לי, תהילתי יספרו" (ישעיהו מג, כא). כשאנחנו מופיעים על במת העולם כממלכה מפוארת ומצליחה החיה באור ה', זהו קידוש ה' שאין כדוגמתו. העליבות והמסכנות של עם ישראל בגלות היא מצב זמני שחייב להיפסק, ואפילו לא נהיה ראויים לכך מצד עצמנו - "פה אָמר ה' לא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֵׁם קְדֹשִׁי אֲשֶׁר חִלַּקְתֶּם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר בְּאַתֶּם" (יחזקאל לו, כב).
- 2. דם יהודי אינו הפקר** – במשך אלפיים שנה כל מלך סטרוף או פריץ עצבני היה עלול לקום בוקר אחד ולהחליט לגרש או להרוג את יהודי ממלכתו. המקסימום שיכולנו לעשות הוא להתחנן על חיינו או לנסות לשחד אותו כדי שיבטל את הגזירה. עמדנו בחוסר אונים כמעט מוחלט מול גלי פוגרומים, אינקוויזיציה, מסעי צלב ושואה נוראית, כשהעולם כולו מביט מן הצד ולא פוצה פה. מאז ה' באייר תש"ח ברור לכל שעם ישראל אינו הפקר. דם יהודי לא יישפך עוד כמים, ומי שינסה לפגוע בנו יקבל מנה אחת אפיים.
- 3. מקלט ליהודי העולם** – כששאלו את אחד מניצולי השואה ימה היה היום הקשה ביותר עבורך לאורך המלחמה? הוא השיב 'היום בו הסתיימה'. כשהתפלאו למה סיפר שכשחיילי צבא בנות הברית שיחררו את מחנה העבודה שלו, הם העמידו בשורה את כל האסירים, בני עמים שונים, ושאלו כל אחד מהם לאן הוא רוצה ללכת עכשיו. "לכולם היתה כתובת ובית לחזור אליו. רוסיה, פולין, צרפת. רק לי לא היה אז לאן ללכת..." מאז הקמת המדינה זה השתנה. לכל יהודי בתבל - באתיופיה, ברוסיה, בתימן ובגרמניה – תמיד תהיה כתובת שתהיה מוכנה לקלוט אותו באהבה. המצב בו אוניות מעפילים רעועות מטלטלות ביים סוּרֵר ששֵׁאִין אָף מדינה המוכנה לפתוח את שעריה ולקבל את הפליטים היהודים - לא תשוב עוד לעולמים. גם כיום מדינות העולם נאלצות להתחשב בפעילותה של מדינת ישראל למען היהודים המתגוררים בהן ולהילחם ברדיפות אנטישמיות.
- 4. מצוות ישוב הארץ** – כל יהודי חייב במצוות "והורשתם אותה וישבתם בה" (במדבר לג, ג), המצווה הכללית השקולה כנגד כל המצוות (ספרי ראה נג'). אך **הקיום המלא שלה אפשרי רק כעם שיקים בה מדינה ריבונית** – "שלא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה" (הרמב"ן בהוספות לשה"מ"צ מ"ע ד'). במשך דורות רבים היינו אנוסים ולא יכולנו לקיים את חובתנו. עם הקמת המדינה זכינו אחרי אלפיים שנה לקיים את המצווה במובנה השלם.
- 5. ביטול שלושת השבועות** – לאורך הגלות הארוכה, גם כאשר עלו רעיונות לחידוש היישוב היהודי בארץ, ריחף באוויר פחדן של השבועות - "השבועתי אתכן בנות ירושלים...אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ" (שיר השירים ב, ז) - "השבועי הקב"ה את ישראל שלא יעלו בחומה...ושלא ימרדו באומות העולם" (כתובות קיא). כאשר הכירו אומות העולם (בועידת סן-רמו ובהמשך ביתוכנית החלוקה) בזכותו של העם היהודי לשוב לארצו ולבנות בה את ביתו הלאומי 'סר פחד השבועות' (לשון 'היורש מאר' במכתבו לקק"ל. אבנ"ז י"ד תנג) והדרך לקומם את ממלכתנו פתוחה בפנינו.
- 6. הצלה מהתבוללות** – רובו של עם ישראל עדיין אינו בארץ. בתוך שנים ספורות זה עלול לקרות, אך מסיבות מצערות מאוד. יהדות הגולה הולכת

לרמזור לוקח בדיוק ארבע שניות לעבור ממצב ירוק לאדום. לברז דרוש קצת יותר. כחצי דקה תחלוף עד שזרם המים הקפואים יהפוך לחמים ונעים. כשמדובר באנשים, 'מעבר' עשוי להיות מסובך ומורכב הרבה יותר. נפש האדם אינה מכונה שבהזזת מתג היא משנה מצב. האדם זקוק לזמן ממושך ולהבשלה של תהליכים כדי שיתחולל בו שינוי. זו הסיבה שאנשים רבים מרגישים מאוד מוזר בכל שנה בערב ה' באייר. כשהקריין מכריז בקול מלא פאתוס וחגיגות: "תם טקס יום הזיכרון, אנו מתכבדים לפתוח את חגיגות יום העצמאות", הם מגרדים בראשם במבוכה. 'מה לכל הרוחות אנחנו אמורים לעשות עכשיו?! הרי רק לפני רגע בכינו והתאבלנו, כשליבנו נקרע מצער על הנופלים הצעירים. ועכשיו, תוך רגע, אנחנו אמורים פשוט לשכוח הכול ולהתחיל לחגוג?! להתעלם מכל מה שעברנו ביממה האחרונה ולהשתולל משמחה רק כי... תם הטקס והגיע יום העצמאות?! מה אנחנו, רובוטים?!' ובכל זאת, מקימי המדינה התעקשו להצמיד את שני הימים הכל-כך הפוכים הללו.

למה? כנראה היה חשוב להם להעביר לנו מסר חד-משמעי על הקשר ההדוק ביניהם. כדי שהמדינה הזו תקום לא הייתה ברירה אלא לשלם מחיר כה יקר. אלפי אנשים צעירים שיוותרו על היקר להם מכל, ויקריבו את עתידם ואת אושרם האישי על מזבח קיומה. הבעיה היא שכתוצאה מכך יום הזיכרון הפך לסוג של 'יום דיכאון'. עשרים וארבע שעות מייגעו של שקיעה מדכדכת בסיפורים מכמירי לב על לכתם בטרם עת של יפי הבלורית והתואר, כשהמטרה הבלעדית היא להעצים את הכאב ואת התחושה הצורבת ששילמנו כאן מחיר כבד מנשוא.

האם ייתכן שיש אנשים שיש להם אינטרס ביצירת ציביון כזה ליום הזיכרון? האם יש מי שהמסר ש'מחיר המלחמה למען הארץ הוא בלתי נסבל ולא נוכל לעמוד במלחמה נוספת', משרת את האגינדה שלו? ייתכן. מה שבטוח הוא שעם התוצאה קשה להתווכח: עם ישראל יוצא מן היום הזה חלש, מדוכא ונטול כוחות. כאשר בשעה שמונה בדיוק קולו העמוק של הקריין מזמין אותו להניח לכל זה בצד ולהתחיל לחגוג, הוא מרגיש שהוא נדרש כמעט לעשות שקר בנפשו כדי לבצע את הסוויץ' הזה.

האם מותם היה לשוא

איפה כאן הטעות? נקודת המבט הני"ל היתה נכונה לו היה זה 'יום הזיכרון לנפגעי תאונות עבודה'. יום בו נתייחד עם זכרם של כל אלו שהתחשמלו, נפלו מפיגומים או נמחצו מתחת מכולה שהתדרדרה. הצער על חיייהם שנקטעו באחת והגעגוע למי שמתו בדמי ימיהם יהיו כבדים, ותחושת התסכול תהיה קשה מנשוא לא רק מפני שהם מתו, אלא בעיקר בגלל שנדמה שהם **מתו לשוא**. מוות מיותר שלקח איתו הרבה ולא תרם דבר. אך כאשר מדובר בחללי מערכות ישראל הרי שהמציאות **שונה בתכלית**. יום הזיכרון אינו יום הדיכאון אלא יום מופלא, מלא הוד וגדולה. זהו יום שבו מתברר שיש דבר יקר יותר מאשר החיים הפרטיים והאינטרסים האנוכיים שאופפים אותנו בימי

ומשמידה את עצמה. 50% מיהודי ארה"ב נישאים לגויים ומתנתקים מעם ישראל במה שמכונה 'השואה השקטה'. בארצות מערב אירופה המספרים אף מטפסים ל-80%. המשמעות האיומה היא שבמקומות רבים בעולם **תוך שני דורות לא יישארו עוד יהודים**, חלילה. "ובהר ציון תהיה פליטה" (עובדיה וזי) – רק בארץ ישראל אנו מצליחים לשמור על מסגרת נישואים נאמנים כדת משה וישראל.

7. **התגשמות הנבואות על קיבוץ הגלויות** – "עוד ישבו זקנים וזקנים ברחובות ירושלים איש משענתו בידו מרוב ימים, ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים" (זכריה ח, ד-ה), "בְּקִבְצֵי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל מִן הָעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצוּ בָם... וְיָשְׁבוּ עֲלֶיהָ לְבָטַח וּבְנוּ בָתַיִם וְנִטְעוּ כְרָמִים" (יחזקאל כח, כה-כו) – המילים המופלאות שכשנאמרו בזמנו, לפני אלפיים וחמש מאות שנה, היו נראות כחלום דימיוני, הזוי ותלוש מן המציאות, הן כותרות העיתונים היום. פרקים שלמים בתנ"ך שנאמרו בעת חורבן ושפל כנבואות עתידיות, הולכות ומתגשמות לנגד עינינו.

הקמת המדינה היא גם **מכת מוות לתיאולוגיה הנוצרית** שמבוססת על כך שהקב"ה מאס בעם ישראל בגלל חטאיו והחליפו באחרים, ומכאן ועד עולם הוא נידון לחיי אומללות והשפלה כשהוא מפורז ומרוסק בכל קצווי תבל. וראה זה פלא, הבלתי יאומן קורה, ה' מאיר את פניו לבניו ועם ישראל חוזר הביתה ומקים את מדינתו בדיוק כפי שחזו לו התורה והנביאים.

8. **פריחת הארץ לקראתנו** – במשך שנות הגלות הארוכות כשלא היינו כאן, שמרה לנו הארץ אמונים. למרות שלא היתה אימפריה או כובש שלא ניסו להניח עליה את ידם, היא נותרה שוממה ואדישה כלפיהם. בדיוק כהבטחת התורה "והשימותי אני את הארץ ושממו עליה אויביכם היושבים בה" (ויקרא כו, לב). וראה זה פלא – מרגע שעם ישראל חזר הביתה, האדמה המתה התעוררה לתחיה והיא פורחת לקראתנו. השפע הכלכלי והחקלאי שהופיע פתאום אחרי אלפיים שנה – "ואתם הרי ישראל ענפם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא" (יחזקאל לו, ח), הוא סימן הגאולה המובהק ביותר בעיני חז"ל – אין לך קץ מגולה מזה" (סנהדרין צח, א).

9. **המשמעות הרוחנית** – גם בגלות צריך להמשיך לקיים מצוות, אך הערך שלהן פחות בהרבה. בבחינת סימנים לתזכורת לדבר האמיתי, שהוא מתקיים רק בארץ ישראל – "אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ הווי מצויינים במצוות, שכשתחזרו לא יהיו עליכם חדשים (ספרי עקב מג, יז). רק כאן יכול העם להגשים את ייעודו המלא כממלכת כוהנים וגוי קדוש ולהיות לאור לגויים – "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים... והלכו גויים לאורך ומלכים לנוגה זרחד" (ישעיהו ב, ג ו-ג).

10. **פריחת עולם התורה** – מאז ימי דוד ושלמה לא היתה פריחה מדהימה לעולם התורה כמו שיש היום בארץ ישראל. אלפי תלמודי תורה, ישיבות, מדרשות וכוללים, כשהספונסר הגדול ביותר בעולם למוסדות תורה הוא לא אחר מאשר מדינת ישראל.

חז"ל אומרים שחזקיה המלך היה בפוטנציאל להיות משיח אך לא זכה לכך כי "לא אמר שירה" (סנהדרין צד, א). כמה עלינו להיזהר לא ליפול אל הבור של כפיות טובה כלפי ריבונו של עולם, לקבל את שפע הטוב שהוא מרעיף אלינו כדבר מובן מאליו ולא לראות את אור הגאולה הזורח לנגד עינינו.

השיגרה.

זהו יום קדוש שמעורר בכולנו את החיבור העמוק אל עם ישראל ואל נצח ישראל.

זהו יום שמעצים נצח את ההכרה שהחיים גדולים הרבה יותר ממה שנראה במבט שטחי. שהם לא התחילו כשנולדנו, ולא יסתיימו כשנמות, ושייעוד חייו של האדם גדול הרבה יותר מאשר היכאן והיעכשו. יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל הוא יום שהאוויר בו טהור יותר. יום שכל מי שעובר דרכו יוצא נקי ומזוכך יותר.

חיים מסוג אחר

סמל היום הזה הוא המשפט שכבר הפך לקלישה: **"במותם ציוו לנו את החיים"**.

מה הוא טומן בחובו?

רגילים להבין אותו כך: בזכות שהם מתו – אנחנו יכולים לחיות.

אך זו הבנה פשטנית ושטחית. המובן העמוק שלו, לא רק מאפשר לנו אלא בעיקר **מאתגר** אותנו:

אם הם מתו כדי שאנחנו נחיה – הרי שזה **מחייב אותנו לחיים גדולים ומשמעותיים הרבה יותר!**

אם המדינה הזו קמה על מזבח חייהם של אנשים כה מופלאים, הרי שהיא לא יכולה להרשות לעצמה להיות 'סתם עוד אחת' מבין 192 מדינות. היא חייבת להיות **מדינת מופת**, 'אור לגויים'.

לא רק ממלכת סטארט-אפ מתקדמת בגיוגל של המזרח התיכון, אלא להביא **בשורה של אמת ומוסר** לעולם כולו.

אם אנחנו נחיה כך את חיינו, אם כך תיראה מדינתנו, הדבר יעניק משמעות עצומה ו**יפיח חיים במוות שלהם**.

במשפט אחד נאמר זאת כך: יום העצמאות נותן חיים ליום הזיכרון, ויום הזיכרון מרים את יום העצמאות לגובה אחר לגמרי.

ממילא גם השם 'יום הזיכרון' מקבל משמעות נוספת. מעבר לכך שהוא דואג שלא נשכח את הנופלים, הוא בא להזכיר **לכולנו את כל אותן אמיתות יסוד יקרות** ערך שעלולות להישכח בשטף השיגרה של מרוץ החיים. הוא בא להאיר לנו שאומנם כל פרט הוא חשוב ויקר, אך יש משהו גדול ונשגב הרבה יותר. עם ישראל. מדינת ישראל. נצח ישראל.

יום שכזה הוא לא יום של חולשה אלא יום של עוצמה. לא יום של חוסר אונים וחידלון אלא יום של גאווה לאומית ואמונה גדולה.

לע"נ שמואל רוזנהק בן ישראל ורוזה שושנה
נלב"ע ו באייר תשע"ג

לקניה בחנות הספרים

<p>לכרך-30 *** לשמונת הכרכים: 190</p>	<p>כל כרך 60 ₪ לשמונת הכרכים: 420 ₪</p>	<p>שו"ת "במראה הבזק", חלקים א- ח חלקים ג' + ו' אזלו. בע"ה, ישלחו לקונים לכשיצאו לאור מחדש קרוב.</p>	
<p>לכרך - 50 *** לשבעת הכרכים: 250</p>	<p>כל כרך 80 ₪ לשבעת הכרכים: 500 ₪</p>	<p>שו"ת "במראה הבזק", בכריכה מהודרת חלקים א- ז</p>	

חמדת האנציקלופדיה התלמודית

הפרשה בהלכה

איסור חדש בחוץ לארץ

המשנה בסוף פרק ג במסכת עורלה קובעת באופן חד-משמעי: "חדש אסור מן התורה בכל מקום" - היינו לא רק בארץ, אלא גם בחו"ל. הדבר נלמד מהכתוב בפרשתנו: "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה... **בכל מושבותיכם**" - בכל מקום שאתם יושבים, גם בחו"ל. לדעה זו, איסור חדש אינו צמוד לחובת הבאת העומר, שהרי המשנה אומרת במסכת מנחות שהעומר אינו מובא מתבואה שבחו"ל, וכך פסק גם הרמב"ם, ובכל זאת תבואת חו"ל שצמחה קודם לזמן הבאת העומר (טז בניסן) אין להשתמש בה קודם תאריך זה.

בחו"ל, אף יותר מאשר בארץ, קשה לקיים הלכה זו, שכן שם - בניגוד לארץ - התבואה צומחת כבר קודם לניסן, וניתן להפיק ממנה קמח. מגדולי ישראל שחששו לדעה זו, היו נודדים ממקום למקום כשברשותם כלים מיוחדים, לבל ישתמשו בתבואה חדשה קודם לט"ז בניסן. אבל קיימת גם דעה אחרת, והיא אחת מהדעות המובאות במשנה בקידושין, שאין החדש אסור מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד. לפי דעה זו איסור חדש כרוך הוא במצות הבאת העומר - שניהם נוהגים רק בתבואת ארץ-ישראל. כאמור, במשנה בקידושין זוהי מחלוקת, ולכאורה היינו צריכים להכריע כמשנה במסכת עורלה, שבה מובאת הדעה הסתמית, שחדש אסור בכל מקום בעולם. אלא שהדבר תלוי בשאלה איזו ממשניות אלו נשנתה קודם - אם משנת עורלה נשנתה לאחר משנת קידושין, אזי זוהי מחלוקת ואח"כ סתם, ועלינו לפסוק כסתם. מה שאין כן אם משנת עורלה נשנתה קודם למשנת קידושין. תאמרו, הרי סדר המשניות הוא בוודאי שמסכת עורלה (בסדר זרעים) קודמת למסכת קידושין (סדר נשים) - אלא שהכלל הוא "אין סדר למשנה": סדר המשניות שלפנינו איננו משקף את סדר הלימוד. ע"פ הערך חדש בדרך יב

רפואה והלכה

כהן

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּי
[ויקרא כא טז]

מתוך: א. שטינברג, אנציקלופדיה הלכתית רפואית, מהדורה חדשה תשס"ו, כרך ד, ערך כהן, טורים 72 – 110

רקע היסטורי

כהן/רופא בין העמים - בעולם העתיק היה העיסוק ברפואה חלק בלתי נפרד מעבודת הכהן. רפואת הכהנים היתה נפוצה במצרים ובבבל, וכן ביוון. לעומת זאת, התפתחה בנצרות הקתולית התנגדות עזה לקשר בין רפואה לבין כמורה מפאת סיבות שונות [1].

כהן/רופא ביהדות - על פי התורה, היה לכהן תפקיד בקביעת הטמא והטהור במצבים רפואיים-היגייניים שונים, כגון נגעי אדם [2], נגעי בגדים [3], נגעי בתים [4], ומצורע [5]. אכן, לא היה זה תפקיד טיפולי, אלא תפקיד דתי-הלכתי, ועל כן אין ההתייחסות אליו בדינים אלו כרופא.

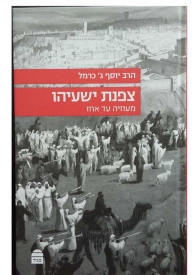
ביהדות אין כל איסור על קשר בין רבנים ועוסקים בקודש לבין רפואה, ואדרבה תמיד היה קשר הדוק ביניהם, אלא שביחס לכהנים ישנן בעיות הלכתיות מיוחדות.

בתקופת התלמוד היו מגדולי חז"ל, שהיו כהנים ורופאים, כגון רבי חנינא בן דוסא, ורבי חנינא בן חמא [6]. בימי הביניים היו כ-25 רבנים-כהנים, שהיו גם רופאים [7]. בתקופות אלו לא היה צורך בנתיחת מתים לצורך לימוד הרפואה, שכן לימוד אנטומיה על גוויות בצורה מסודרת והכרחית לצורך לימוד הרפואה החל רק במאה הי"ח למנינים, ולכן לא היתה מגבלה על הכהנים לעסוק ברפואה מעשית [8].

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. לקריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

האם מותר לכהן ללמוד רפואה?

לימוד אנטומיה ופתולוגיה - הבעיה ההלכתית הנוגעת ללימודי הרפואה של כהן היא הצורך ללמוד אנטומיה ופתולוגיה על גוויות, כחלק מהחיוב של לימוד הרפואה. דבר זה נוגע לאיסור על הכהנים להיטמא למתים [9], שהוא איסור עשה ואיסור לא-תעשה מן התורה [10], ואשר כולל כל טומאה הפורשת מן המת, כגון איבר מן המת, דם מן המת [11], כזית בשר מן המת, או עצם כשעורה [12], הן על ידי מגע ומשא, והן על ידי שהייה באוהל מת [13]. ובדין חצי שיעור בטומאת כהן - יש הסבורים, שהואיל ואין טומאה בחצי שיעור, אין גם איסור לכהן להיכנס לאוהל, שיש בו פחות משיעור טומאת מת [14]; ויש מי שסבור, שגם בזה יש איסור על הכהן [15].

הסוגיות ההלכתיות בנידון - להלן הצדדים השונים בהלכה שעל פיהם דנו הפוסקים בשאלה אם מותר לכהן ללמוד את מקצוע הרפואה:

- בדין טומאת כהנים בזמן הזה מצינו דעות חלוקות. יש הסבורים, שלשיטת אחד מן הראשונים, היינו הראב"ד בעל ההשגות [16], אין על הכהנים בזמן הזה איסור להיטמא למת אף מדרבנן, כיוון שהם טמאי מת [17], וטהרת מי חטאת אינה נוהגת בזמן הזה, נמצא שאין הכהנים מוסיפים על עצמם ימי טומאה [18]. אכן, רוב הראשונים והאחרונים חולקים על הסבר זה בשיטתו של הראב"ד - יש הסבורים בשיטתו, שאמנם אם הוסיפו הכהנים טומאה על טומאתם, הרי הם פטורים, אלא שמכל מקום אסורים הם להיטמא מדרבנן [19], וכן משמע שיטת ראשונים אחרים, שאין איסור מן התורה על כהן טמא להוסיף טומאה על טומאתו [20], ומכל מקום אסור לו להיטמא מדרבנן [21]; ויש הסבורים, שלשיטת הראב"ד אסור לכהנים בזמן הזה להוסיף טומאה על טומאתם מן התורה, אלא שאינם לוקים על כך [22]. יתר על כן, רוב הראשונים והאחרונים חולקים על שיטת הראב"ד הזו מכל וכל, וסבורים שכהן שנטמא ופירש מן הטומאה, וחזר ונטמא, חייב מן התורה, ומלקים אותו [23], ואף בזמן הזה מזהר הכהן שלא להיטמא למת, לפי שקדושתו קדושת עולם, ואם נטמא חייב מלקות [24]. יש אף מהפוסקים שכתבו, שאין לצרף את שיטת הראב"ד אפילו כסניף, ואפילו לספק ספיקא, כי הוא נגד כל הפוסקים [25]; אך רבים מהאחרונים כתבו בנידונים שונים לצרף את שיטת הראב"ד לסניף ולספק-ספיקא [26].
- רבים מהפוסקים סבורים שאין אנו בקיאים ביחוסים כהנים בזמן הזה, ועל כן הכהנים בזמן הזה אינם אלא כהני ספק, ודנו בכך ביחס להלכות כהונה שונות [27]. מטעם זה יש מי שכתב להתיר לכהנים ללמוד רפואה, אף שמיטמאים למת [28]. אכן רוב הפוסקים סבורים, שגם בזמן הזה הכהנים מוחזקים הם, וחלילה להוציא לעז על יחוסים כהונה בזמן הזה, וחלילה לעשות בזה איזה ספק, או לצרף דעה זו אפילו לצירוף כלשהו [29], ולפיכך יכולים הם לברך כל הברכות הנוגעים לכהנים (נשיאת כפים, פדיון הבן), לפדות בכור וכיוצא"ב [30]. יתר על כן, שאלה זו אם כהנים בזמן הזה יש להם דין מיוחדים לכל דבר, או שמא אינם אלא כהנים מספק, נוגעת רק לדברים של 'וקידשתו', או דברים שבממון כגון פדיון הבן וכיוצא"ב, אבל לענין איסור כהן לישא גרושה, ולענין הימנעות מטומאה כולם מודים, שאף כהני חזקה בזמן הזה מזהרים על כך [31].
- בשנת 1997 התפרסם מחקר גנטי, שעל פיו ישנם סמנים מיוחדים על הכרומוזום הזכרי (Y), שהם אופייניים ומשותפים לכל הצאצאים מזרע אהרן הכהן. הסמנים הללו נמצאו הן אצל כהנים אשכנזים והן אצל כהנים ספרדים באותה מידה. המחקר נערך על יהודים המוחזקים ככהנים ועל יהודים המוחזקים כאינם כהנים, והוא כלל נחקרים מישראל, אנגליה, קנדה וארה"ב. הערכת החוקרים הללו היא, שכיום ישנם כ- 350,000 כהנים בעולם, המהווים כ- 5% מכלל הזכרים היהודים. על פי חישובים שונים הסתבר לחוקרים כי השינוי הייחודי הזה התרחש לפני כ- 3,000 שנה, וזה תואם להפליא את ימי חייו של אהרן הכהן, שחי לפני כ- 3300 שנה. ממצאים גנטיים שאינם תואמים את התוצאות הללו באדם פלוני יכולים לשלול במידה גבוהה של הסתברות שאדם פלוני הוא כהן; מאידך, נוכחות הסמנים האופייניים תומכת במסורת שאדם פלוני הוא כהן, אך איננה יכולה להוכיח זאת. יש מי שכתב, שגם הבדיקות הגנטיות, אם אמנם יתברר כי אמינות הן, אין לסמוך עליהם באופן החלטתי, אלא רק לצרפם כסניף לדברים אחרים, ועל כן אין להוציא כהנים מחזקתם להקל על סמך בדיקות כאלו [32].
- יש מי שנטו להתיר לכהן ללמוד רפואה מדין פיקוח נפש, שאף על פי שהוא מזהר מלהיטמא למתים, הרי עיסוקו העתידי ברפואה, מתיר לו את איסור טומאתו [33]. דעה זו נדחתה בגלל מספר נימוקים: יש רופאים אחרים, ולא צריך דווקא אותו [34]; אין היתר פיקוח נפש בלימוד הרפואה, רק בעיסוק ברפואה למי שכבר רופא ובקי [34]; אין כאן חולה בפנינו, שהלומד רפואה יכול להצילו [35].
- יש מי שרצה להוכיח, שלצורך פרנסה התירו לכהן להיטמא [36], שכן מותר לכהן להיטמא על ידי יציאה לארץ העמים, בין השאר גם כדי להציל את שדהו מנוכרי [37]. דעה זו נדחתה, שכן יש הבדל בין הפסד ממון לבין מניעת ריווח [38], וכן מפני שטומאת ארץ העמים היא מדרבנן, ולא מצינו שהתירו לכהן להיטמא בטומאה דאורייתא לצורך פרנסה [39].
- יש מי שהתיר לכהנים ללמוד רפואה, אם הגופות באותו בית ספר לרפואה הם של גויים [40]. אכן, עניין זה תלוי במחלוקת הפוסקים, שכן אמנם יש הסבורים שמת עכו"ם אינו מטמא באוהל [41], אך יש הסבורים, שמת עכו"ם מטמא באוהל [42], ולהלכה כתבו הפוסקים, שנכון להיזהר כשיטה זו [43]. יתר על כן, לדעת מרבית הפוסקים, אף אם אין הגוי מטמא באוהל, הרי הוא מטמא במגע ובמשא [44].
- יש מי שהתיר לכהן ללמוד רפואה, וכן התיר לכהן להכנס לבית חולים, על ידי העצה שיענוד על צווארו שרשרת של מתכת שנגעה במת או באוהל מת, מכיוון שחרב הרי הוא כחלל, היינו שכלי שנגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמת עצמו [45], וכל עוד הוא נושא את התכשיט הטמא על גופו, הרי הוא כמי שנוגע במת, ועל כן אין הוא מוסיף טומאה כשהוא חוזר ונוגע במת אחר [46]. גישה זו מבוססת על ההלכה, שכהן המחובר לטומאה, והוא מחולל ועומד, אינו חייב על טומאה נוספת, הואיל ולא נסתלק מהטומאה הראשונה, וכל הטומאות כאחת הן חשובות, ואינו נחשב כמוסיף טומאה על טומאתו [47]. ואף כי נחלקו הפוסקים, אם מותר לכהן לנגוע לכתחילה בכלי מתכת שנטמא ממת [48], אך יש פוסקים שכתבו שנהגו הכהנים להקל בטומאת חרב [49]. אמנם גם בעל העצה עצמו כתב שיראי ה' לא ישתמשו בפתרון זה, כל עוד יכולים הם להימנע מלהזדקק לו [50]. אכן, רבנים אחרים דחו גישה זו [51], ובין יתר הנימוקים לדחיה יש לציין את זו: ההלכה שאין איסור תוספת טומאה כל עוד הכהן

לא פירש מהטומאה הראשונה, היא דווקא כשהוא מחובר לטומאה שהכהן מזהר עליה, אבל מכיוון שאין הכהן מזהר על חרב כחלל, הרי הוא חייב על טומאת מת שני, גם כשהוא מחובר לחרב טמא.

יש מי שהתיר לכהנים ללמוד רפואה על ידי לבישת כפפות [52]. היתר זה הוא על סמך השיטות, שחיבור אדם בכלים וכלים במת, אין טומאתם כי אם מדרבנן, כמו חיבורי אדם באדם ובצירוף צורך במצות רפואה. דעה זו נדחתה מכמה טעמים: כהן מיטמא גם בהיסט, ואי אפשר כשחותך בגוף המת שלא יסיט [54]; אין בעצם לימוד רפואה משום מצווה, ואין בזה כוח לדחות אפילו איסור דרבנן [55].

אשר על כן, סבורים רוב רובם של הפוסקים, שאסור לכהן ללמוד רפואה [56], והדבר פשוט וברור כל כך שאסור לכהן להיטמא למת, ומפורסם בכל העולם, שאפילו אם יבוא גדולי עולם ויאמרו להקל, אין שומעים להם [57]. וכן יש מי שאסר לכהן ללמוד רפואה גם בחו"ל, למרות שעורכים את ניתוחי המתים על גופות של גויים, והוא מחשש איסור נגיעה במת גוי [58].

יחד עם זאת יש מי שכתב, שאמנם איננו מורה היתר לכהנים ללמוד רפואה, אבל יש לצרף מספר ספיקות ודיני ספק-ספיקא באיסורים, ועל כן יש לצדד בזכותו של כהן שומר תורה ומצוות שלומד רפואה שלא להחתימו בחותמת של עבריין [59]. ועוד יש מי שכתב, שלימוד רפואה לכהן היא שאלה קשה, וודאי לכתחילה לא יכניס את עצמו לזו [60].

ופשוט, שכל כהן האסור בטומאת מת, הוא שאסור ללמוד רפואה, והוא כולל גם כהן בעל מום [61]; אבל מי שאינו חייב להימנע מטומאה, יכול ללמוד רפואה, כגון כהן חלל [62], ובת כהן [63].

אכן, אם יכול הכהן ללמוד רפואה בדרך שלא יטמא, כגון שלומדים אנטומיה על מודלים של פלסטיק או בעזרת מחשב, מותר לו ללמוד רפואה, אף שבעתיד, כשיהיה רופא, יתכן שיצטרך לדחות את קדושת כהונתו [64].

דיני כהן המיטמא למתים

דיני כהן המיטמא למת - כהן המיטמא למתים פסול לעבודה במקדש [65], ולנשיאת כפים, ולכל מעלות הכהונה [66], עד שיקבל עליו בבית דין, שלא יטמא עוד למתים [67], והיינו דווקא אם מועד לכך תדיר, ועושה כן במזיד [68].

דיני כהן הלומד רפואה - על כן, כהן שלומד רפואה ומיטמא למתים - יש מי שכתבו, שצריך למחות בידו מלישא כפיו [69]; יש מי שכתב, שיש להחשיבו לשוגג, כי הוא סובר שעוסק בלימוד ויכול לרפאות אחרים, אלא שיש למחות בו [70]; ויש מי שכתב, שלא די בקבלה בלבד, שמקבל על עצמו שלא יטמא למתים, אלא צריך שידור ברבים [71]. ולעומתם יש מי שכתב, שאמנם כהן המיטמא למתים פסול לנשיאת כפיים, אך אין עליו למחות בו, אלא הוא עצמו ידע שהוא פסול לדוכן [72].

כהן שלומד רפואה וממשיך להיטמא למתים נגד הדין, אין להעלותו לתורה [73].

דיני כהן שהוא רופא, או עובד רפואה

טיפול בחולים שונים - פיקוח נפש דוחה איסור טומאת כהנים [74], ובספק פיקוח נפש - יש מי שכתב, שאסור להיטמא [75], וחלקו עליו האחרונים [76]. יש מי שכתב, שטומאת כהן מותרת אפילו לצורך חולה שאין בו סכנה [77].

כהן רופא - מותר לרופא כהן לנתח חולה, ולכרות איברים, ואפילו איברים שהכהן נטמא להם, מדין פיקוח נפש [78]. לדעת רוב הפוסקים מותר לכהן רופא להיכנס לבית גוסס, כדי לטפל בו, משום ספק-ספיקא של פיקוח נפש [79], ויש מי שאסר [80]. יש הסבורים, שההיתר נכון דווקא כשאין שם רופא אחר [81]; ויש הסבורים, שגם אם יש שם רופא אחר, יכול הרופא הכהן להיכנס לגוסס ולטפל בו, כי לא מכל אדם זוכה להתרפאות [82]. ואם הכהן בקי יותר מחבריו הרופאים, פשוט שמותר לו להיכנס לבית הגוסס, ולטפל בו [83]. וכן פשוט, שמותר לרופא כהן לטפל בגוססים מאותם קרובים שמטמא להם - היינו אמו, אביו, בנו, בתו, אחיו, אחותו ואשתו [84], שכן להלכה נפסק כדעת הסוברים, שלא רק שמותר לכהן הדין להיטמא לקרובים אלו, אלא אף חייב הוא להיטמא להם [85]. יש מי שכתב, שאם הגוסס עוד בהכרה, ומפחד להישאר לבדו, ויש חשש שאם ישאירוהו לבדו יקר את מותו מפחדו, חייב הכהן להישאר עמו בחדר, ואפילו אין הוא רופא [86].

יש מי שכתב, שאם המת נמצא בחדר אחר, מותר לרופא כהן להמשיך עבודתו בבית החולים [87]. וטעמו: שאפשר לצרף כמה סניפים להקל: כהנים בזמננו אינם מיוחסים; דעת הראב"ד שבזמן הזה שהכהנים בלאו הכי טמאי מתים אין איסור מן התורה לחזור ולהיטמא; דעת הש"ך שבחדר אחר איסור טומאה הוא רק מדרבנן.

כהן מיטמא למת מצווה [88]. ולכן, אף שאסור לרופא כהן להיכנס לבית שיש בו מת, רק כדי לאשר מותו, ואסור להזמינו לשם כך, אבל אם תימנע קבורת המת מבלי עדות רופא, שבדק אותו ומצא שהוא מת, הרי זה מת מצווה שאין לו קוברים, ומותר לכהן רופא לקבוע את מותו לצורך קבורתו [89]. וכן מותר לכהן לטפל בקבורתו של מת יהודי, במקום שיש חשש שהגויים לא יקברוהו כראוי [90], או בכל מקרה שיש חשש לבזיון המת, ואין שם מי שיטפל בו [91].

כהן אח - מותר לכהן לעבוד כאח בבית חולים, אם יש הכרח בדבר לצורך פרנסתו, או לטובת החולים, והיינו דווקא בהתנאות תנאי, שאם ימות מת יהודי, ואפילו אם יהיה שם גוסס יהודי, יוכל לצאת מן הבנין עד שיפנו את המת, אלא אם כן הוא עסוק בטיפול בחולה שיש בו סכנה, או שמדובר בבית חולים, שרוב המאושפזים הם נוכרים [92]; ויש מי שכתבו, שדי אם יתנה שיוכל לצאת החוצה דווקא אם ימות מת באותו חדר שהוא נמצא שם, אבל אם ימות מת בחדר אחר, יוכל להמשיך לטפל בחולים, ובפרט אם יסגור הדלת [93].

אסור להשתמש בכהן אפילו בזמן הזה [94], אף על פי כן מותר לכהן לשמש כאח, ולעשות כל הדרוש לחולה, מכיוון שמותר לו למחול על כבודו להנאתו ולפרנסתו [95]; ומכל מקום, לכתחילה אל לו להיכנס למקצוע כזה, אם אחר כך יצטרך לעשות מלאכות בזוויות [96]. אמנם יש מי שכתבו, שאיסור השימוש בתלמיד חכם הוא דווקא שימוש של עבדות, אבל שימוש שרגיל אדם לעשות לחברו דרך גמילות חסדים אינו בכלל זה, שאם לא כן לא מצינו ידיו ורגליו לקבל שימוש מבני תורה [97]. ויש לומר שהוא-הדין ביחס לכהן.

כהן רב - יש מי שכתבו, שרשאים כהנים לשמש כרבנים בבתי חולים לשם ביקור חולים, ואמירת ווידוי עם גוססים [98], ויש מי שאסר [99].

כהן רוקח - רוקח כהן שיושב כל הזמן בחדר סגור בפני הטומאה, מותר לו לעבוד בבית חולים [100].

כהן בחברת הצלה - בעניין השתתפות כהן בחברת הצלה, אם יש שם רופאים ומטפלים אחרים שאינם כהנים, אסור לכהן לטפל בחולים הנוטים למות; אבל אם אין הם בקיאים כמו הכהן, פשוט שיכול הוא להיכנס לבית החולה המסוכן, ועושה מצווה בכך [101].

רשלנות של רופא כהן - כהן שהרג את הנפש - יש אומרים, שלא ישא כפיו, אפילו אם עשה תשובה [102]; ויש אומרים, שאם עשה תשובה, נושא כפיו [103]. אכן, כהן רופא, שעקב טעותו מת חולה, אם חזר בתשובה, מותר לו לשאת כפיו לכל הדיעות, כי נתכוון למצווה [104]. וכן כהן מוהל שמל תינוק, ועל ידי שגגתו גרם למותו של התינוק, נושא את כפיו [105].

רופא כהן שהפיל עובר - וכן כהן שגרם הפלה לאשה, נושא את כפיו [106], אפילו אם ידוע שכלו לו חודשיו [107]. אבל רופא כהן המבצע הפלות בניגוד להלכה, לא ישא כפיו [108].

דיני כהן חולה

צנתר שתן - כהן חולה, שזקק לצנתר שדרכו נוטף שתן לתוך שקית, או לתוך כלי זכוכית, ואינו מרגיש בעת השתן נוטף ממנו, מותר לו לעלות לדוכן, ובלבד שיהיו בגדיו העליונים נקיים, ולא יהיה נודף ממנו ריח רע [109].

עמידה - כהן שהוא חלש או חולה, ואינו יכול לעמוד אלא על ידי סמיכה, לא ישא כפיו [110]. ויש מי שפסק להקל [111].

ידיו מרתתות - כהן שידיו מרתתות, ואינו יכול להגביה ידיו, לא ישא כפיו, ומצב כזה מעכב אפילו בדיעבד [112]. ואם יכול להגביה ידיו לזמן קצר, יגביהם בשעת אמירת המילים, ויניחם בשעת הניגון שבין תיבה לתיבה; ואם לא יכול לעשות כן, מכל מקום יעלה לדוכן, ויסמוך ידיו בדבר אחר, אך לא יברך [113].

תחבושת - כהן שיש לו תחבושת על אצבעו, מותר לו לעלות לדוכן [114], שכן אין כלל דין חציצה בתחבושת לצורך נשיאת כפיים, ומעשים בכל יום שגם כהן שיש על ידו תחבושת עולה לדוכן ומברך ברכת כהנים, ואין פוצה פה' [115]. ויש מי שכתב, שאם התחבושת היא בגודל ג' על ג', הרי היא חוצצת ופוסלת [116].

שינויי קול - כהן צרוד שאינו יכול לדבר אלא בלחש, לא ישא כפיו [117]. וכן כהן שעבר ניתוח בגרונו, ועקב כך מדבר בלחש, או בקול משונה, לא ישא כפיו [118].

סומא - כהן סומא, אפילו באחת מעיניו, לא ישא כפיו; ואם היה דש בעירו, היינו ששה בעיר יותר משלושים יום - מותר, ואפילו אם הוא סומא בשתי עיניו [119]. ויש מי שכתב, שדווקא אם עיוורונו ניכר באופן חיצוני, אבל אם עיניו נראות כרגיל, מותר בכל מקרה, ואפילו אם אינו דש בעירו [120]. אכן כיום כל זה איננו נוהג, מכיוון שהכהנים משלשלים טליתותיהם על פניהם [121].

חולה מעיים - כהן שהוא חולה מעיים, לא ישא כפיו [122].

משותק ברגליו - כהן משותק ברגליו, ואינו יכול להסיר מנעליו, יש מי שכתב, שיעלה לדוכן עם בתי שוקיים המחוברים למכנסיים, שאין בהם רצועות, ושהם מיוחדים לו לעליה לדוכן [123].

אכל ביום צום - כהן שהיה חולה, ואכל ביום תענית, לא יעלה לדוכן במנחה [124]; ואם אין שם כהן אחר, או שיש רק כהן אחד נוסף, יכול לעלות לדוכן [125].

אישפוז בבית חולים - כהן חולה, אפילו במחלה שאין בה סכנה, מותר לו להתאשפז בבית חולים שרוב המאושפזים הם גויים, אף שלא ימלט שלא יהא מת בבנין [126]. ואם הוא בבית חולים, שרוב המאושפזים הם יהודים - יש הסבורים, שאם מדובר בחולי שאין בו סכנה, וגם לא יגיע לידי סכנה, אסור לו להתאשפז בבית חולים כזה [127]; יש מי שהתיר [128]; ויש מי שכתב, שאם אינו יכול לקבל טיפול מתאים אלא באישפוז, ובעת כניסתו לבית החולים אין שם מת יש להקל [129]; ואם יש חשש סכנה, מותר לכהן להתאשפז בבית חולים, אפילו בזמן שהטומאה נמצאת כבר, ואפילו ברוב חולים יהודים [130].

בכל מקרה שהכהן מאושפז בבית חולים, עליו להקפיד, עד כמה שאפשר, שדלת חדרו תהיה סגורה, ולא יפתח את הדלת אלא לצורך, ואין לו לצאת מחדרו שלא לצורך, אבל מותר לו לצאת לצורך בדיקות וטיפולים, וכן מותר לו לצאת לבית הכנסת לתפילה בציבור [131]. ואם יצא לבית הכנסת בהיתר, ואחר כך נודע לו שיש שם מת, עליו להיכנס לחדר סמוך ולסגור הדלת, עד שיעבירו את הטומאה [132], שכן דלת מהווה חציצה גמורה בפני הטומאה, גם כאשר יש לדלת צירי מתכת [133], ולכן כהן שנמצא בבית שיש בו מת, צריך לסגור עצמו בחדרו, ואל יצא החוצה, כי בכך יפגע בדין סוף טומאה לצאת [134].

מותר לגדול להביא כהן קטן שהוא חולה לפתח בית החולים, ומשם עדיף שיקחה נוכרי, או קטן אחר, ויכניסוהו לבית החולים; ואם אי אפשר בכך, יכול גם ישראל גדול להכניסו לבית החולים; אבל אסור לאביו ואחיו הכהנים המבוגרים להכניסו לבית החולים, אלא אם יש חשש סכנה, שאז הכל מותר [135].

בית שיש בו שלד - חולה כהן, שצריך ללכת לבית רופא שיש לו שלד של מת יהודי, אין להתיר לו להיכנס לבית זה [136]; ואם יש להניח שהשלד הוא של גוי - יש מי שהתיר כניסת החולה לבית זה [137], ויש מי שאסר [138].

איברים כרותים - כהן שנחתכה רגלו, אסור לו להחזיקם אצלו כדי להראות מה נעשה בו, למען יכמרו רחמים עליו, כי גם איבר מן החי של עצמו מטמא [139]; ואם אין האיבר שלם, רשאי ליגע בו, ואין בו איסור טומאה [140].

ניתוח - מותר לנתח כהן, אפילו לצורך מחלה שאין בה סכנה, ואף על פי שכתוצאה מן הניתוח יהיה בעל מום [141]; ויש מי שכתב להתיר דווקא על ידי רופא נוכרי [142].

ביקור חולים - בדין ביקור חולים של כהן אצל חולה המאושפז בבית חולים, שאין בו סידורים מתאימים לבדוד את הטומאה - יש מי שכתב, שאין להתיר לכהן כלל ביקור חולים בבית חולים, כי נשתנו כיום בתי החולים שלנו, וכמעט אי אפשר שלא ימצאו שם איברי מת [143]; יש מי שסבור, שאם רוב החולים המאושפזים הם נוכרים, ואם הוא צורך גדול, כגון לבקר את אביו או את בנו, משום צערו הגדול, או אשתו, או קרובי משפחת אשתו, משום שלום בית, מותר לו לבקר אותם, אבל יברר עד כמה שאפשר, אם יש באותה שעה מת יהודי [144], וכשרוב החולים הם נוכרים, גם אם בית החולים נמצא בשכונה של יהודים - מותר [145]; אבל בבית חולים, שרוב המאושפזים הם יהודים, אסור לכהן לבקר חולים המאושפזים שם [146], אלא אם כן יש בזה צורך גדול ואמיתי, ולזמן קצר בלבד, אבל סתם ביקור חולים בבית חולים אסור, ובעיקר אסור לבקר באגף היולדות, ששם מצויים נפלים בשכיחות רבה [147]; ואם אין מי שיאכיל את הפג המאושפז במחלקת פגים, כגון שהאחיות בשביתה, פשוט שמותר לאב הכהן לשהות שם כדי להאכיל את הפג, אך אל ישהה יותר מהנחוץ [148]; ויש מי שכתב, שכשאינן נחיצות מיוחדות לכהן להיכנס לבית החולים, וגם אם הוא לצורך ביקור חולים, שאין בביקור זה משום משמעות מיוחדת להקל על מצב החולה, אין לכהן להיכנס לשם; אם יש צורך בביקורו, שעל ידי זה יש משמעות להקלת מצבו של החולה, יש לעשות שאלת חכם; ואם צריך לבקר חולה מסוכן, והחולה מעוניין בביקורו, או שעל ידי

ביקורו יועיל לחולה, אין חשש [149]; ויש מי שכתב לצרף ספקות שונים [150], ואם אי אפשר לברר אם יש באותה עת מת יהודי, מותר לו לבקר חולה [151]. יש מי שכתב, שבשעת הצורך יכולים כהנים לסמוך על בתי חולים בישראל שתולים שלט בחוץ 'אזהרה לכהנים' ולהיכנס לבית החולים, ובחז"ל אפשר לסמוך להקל אפילו כשלא תולים שלט כזה [152]. וכן יש מי שכתב, שאם אפשר, צריך לברר אם יש שם מת יהודי, ובספק מותר לכהן לבקר חולה בבית חולים [153].

טומאה לקרובים - אסור לכהן להיטמא לקרובו המת, כשגופו של מת זה חסר, בין שנחסר בשעת מיתתו, ובין שנחסר לאחר המיתה, ואפילו מונח החלק החסר ליד המת [154]. ובענין שיעור החיסרון - יש מי שכתבו, שאפילו חסר מהמת כלשהוא אסור לכהן להיטמא לו [155]; ויש מי שכתב, שצריך חיסרון איבר, או חיסרון ניכר [156]; ואם נחסר מגופו בחייו, חלוקים הפוסקים אם גם אז אסור לכהן להיטמא לו אם לאו [157]. יש הסבורים, שדווקא כשהחיסרון הוא מבחוץ, לא יטמא לו הכהן, אבל חיסרון איבר מבפנים, בין אם נחסר האיבר הפנימי מחיים, ובין אם נחסר בנייתו לאחר המוות, אינו חיסרון לדין טומאת כהן, ויכול הכהן להיטמא לקרובו, שחסר לו מאיבריו הפנימיים [158]; ויש מי שכתב, שאין הבדל בין אם החיסרון הוא מבחוץ, או אפילו אם חסר אחד מהאיברים הפנימיים [159]. ואפילו תפרו את האיבר החסר עם הגוף לאחר מותו, אין זה חיבור והרי הוא חסר, ואין הכהן מיטמא לו [160]. וחיסרון דם אינו נקרא חיסרון [161].

מקורות והערות

[1] ראה הרב י. יעקובוביץ, הרפואה והיהדות עמ' 287-289; [2] ויקרא יג א-מו; [3] ויקרא מז-נט; [4] ויקרא לד-נו; [5] ויקרא יד א-ג; [6] ראה סדר הדורות, ח"ב עמ' פז; הרפואה והיהדות עמ' 290. וראה יומא מט א; [7] כל אלו נמנו בספר הרפואה והיהדות, עמ' 290 הע' 26; [8] שו"ת אגרות משה חיו"ד ח"ג ס"י קנה; עשה לך רב ח"ג ס"י לב. ומה שהעיר בסי' הרפואה והיהדות עמ' 290 הע' 27, שניתוחי מתים לא היו ההזדמנות היחידה למנוע של הרופא עם גופות מתים, אינו קשה, כי החשש העיקרי נוגע לשלב לימוד הרפואה, ולא לשלב העיסוק ברפואה - ראה להלן בפרטי דינים; [9] בפרקנו; [10] סוטה כג א; קידושין כט א; ב"מ ל א; רמב"ם גולה ואבדה יא יח, ואבל ג א, וסה"מ"צ ל"ת קסו; [11] תו"כ ר"פ אמור; אהלות ב א-ב; רמב"ם טומאת מת ב יב; [12] תו"כ ר"פ אמור; שמחות ד כא; ר"י"ף ה"ל טומאה; רמב"ם אבל ג א; טוש"ע יו"ד שסט א; [13] רמב"ם אבל ג א; טוש"ע יו"ד שעא א; [14] חות יאיר סי' טו; חלקת יואב חיו"ד סי' ט; [15] שו"ת חקרי לב חאו"ח סי' מד; [16] ראב"ד נזירות ה טו. ויש להעיר כי שיטת הראב"ד הני"ל בהשגותיו על הרמב"ם, סותרת לשיטתו בספרו תמים דעים סי' רלו, ובהשגותיו על הר"י"ף סוף מכות, ששם כתב כשיטת רוב הראשונים כדלקמן, שכהן אסור מן התורה לחזור ולהיטמא. וכתב בשו"ת חת"ס חיו"ד סוסי' שלח, שהראב"ד חזר בו ממה שכתב בהשגות, אך בנחל אשכול ה"ל טומאת כהנים סוסי' נד כתב, שמקודם כתב הראב"ד ס' תמים דעים, וההשגות כתב לעת זקנתו. ואמנם בשו"ת מהרש"ם ח"ג ס"י שסו כתב באמת להיפך, שהראב"ד חזר בו ממה שכתב להחמיר בתמים דעים, והקל בהשגותיו, שהם מאוחרות יותר; [17] ראה בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' שמ אות א, שביאר כיצד היא המציאות שכהנים בזמן הזה הם טמאי מתים; [18] משל"מ אבל ג א, ושו"ת רעק"א תניינא סי' יח - בשיטת השגות הראב"ד נזירות ה טו; [19] מאירי נזיר מב ב; רמב"ן מכות כא א; מני"ח מ' רסג; שיירי קרבן, ירושלמי נזיר ז א ד"ה אכרזי; שו"ת שאגת אריה החדשות סי' יא; [20] רש"י - אליבא דלח"מ נזירות ה טו; משל"מ אבל ג א; שו"ת חת"ס חיו"ד סי' שלט. אמנם בחזו"א יו"ד סי' רי אות יג, כתב שדעת רש"י איננה כדעת הראב"ד; ר"ת - הובא בסמ"ג עשין רלא; תורת האדם לרמב"ן הוצאת שעוועל עמ' קלה; רא"ש ה"ל טומאה סי' ו. וראה בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' שלח-ט, ובמני"ח מ' רסג סק"י"ג ד"ה אבל באמת, שדעת הר"ת כדעת הראב"ד. וראה בחזו"א יו"ד סי' רי סק"י"ג; בה"ג - הובא בסמ"ג עשין רלא; שלטי גיבורים שעל הר"י"ף בהלכות קטנות, ה"ל טומאה אות ד; סי' יראים השלם, סי' שיא; סמ"ק, סי' מח; [21] תורת האדם, עמ' קלו; שו"ת הריטב"א ח"א סי' שכד, וסי' תי; שו"ת הרשב"א ח"א סי' שכד; [22] דגול מרבבה יו"ד סוסי' שעב ד"ה אמר יחזקאל; שו"ת חת"ס חיו"ד סי' שלח-שלט, וסי' שמ אות א. וכן משמע בחי' רמב"ן מכות כא א, בשיטת הראב"ד, שסובר שכהנים בזמן הזה אין לוקים על הטומאה אבל אסורין. וכן כתב בערוה"ש יו"ד שסט ב, בדעת הר"ת; [23] רמב"ם אבל ג ד; תורת האדם לרמב"ן הוצאת שעוועל עמ' קלה, וחי' הרמב"ן שבועות יז א, מכות כא א, נידה נו א; שו"ת הרשב"א ח"א סי' שכד; מאירי נזיר מב ב, ומכות כא א; ריטב"א שבועות יז א; חי' הר"ן נידה נו א; ב"י יו"ד סי' שעג סוד"ה לכל אלו וכו'; שו"ת שאגת אריה החדשות סי' יא; [24] תשובות הגאונים חמדה גנוזה סי' נה, וראה באוצר הגאונים ברכות עמ' 17; האשכול ריש ה"ל טומאת כהנים. וראה באנציקלופדיה תלמודית, כרך ג, ע' טמאת כהנים, הע' 13, שכן נראה בר"י"ף ורא"ש ה"ל טומאה, וטוש"ע יו"ד, שהביאו להלכה דיני טומאת כהנים בזמן הזה; [25] משל"מ אבל ג א; דגול מרבבה יו"ד סי' שעב סק"ב (אמנם ראה בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' שלח, שהדגול מרבבה חזר בו לאחר משא ומתן עם הגר"י אדלר); שו"ת חת"ס חיו"ד סי' שלח (אמנם בסי' שלט השתמש החת"ס בדעה זו לסי'ס, והעיר בשו"ת אבני נזר סי' תסח, ששתי תשובות אלו סותרות); [26] לדוגמא ראה שו"ת בית יצחק חיו"ד ח"ב סי' קנא; שו"ת מהרש"ם ח"א סי' רטו; הגרש"י אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם חיו"ד סוסי' שע. וראה בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' שלט, ובמני"ח מ' רסג סק"י"ג ד"ה אבל באמת וכו', שתמהו על המשל"מ אבל ג א, שכתב שדעת הראב"ד היא יחידאה, בעוד שיש עוד ראשונים הסבורים כמותו, כמבואר לעיל; [27] שו"ת הריב"ש סי' צד; ישי"ש ב"ק פ"ה סי' לה; רמ"א או"ח תנו ב; שו"ת שבות יעקב ח"א סי' צג; ט"ז יו"ד סי' שכב סק"ה; ש"ך שם סק"ט; מג"א או"ח סי' רא סק"ד; שו"ת מבני"ט ח"א סי' ריט; שו"ת שאילת יעבץ ח"א סי' קנה; חזו"א שביעית סי' ה סק"י"ב; שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' ב; שו"ת ציץ אליעזר ח"י"ח סי' טט; [28] הרב צבי הכהן שערשעוובסקי, המליץ, שנה תרמ"ד, גליון א; [29] שו"ת מהר"י"ט ח"א סי' קמט; גליון מהרש"א יו"ד שה ח; ערוה"ש יו"ד שה נה; שו"ת הגר"י"א הרצוג חיו"ד ח"ב סי' קמו סק"ו. וכן נראה דעת החת"ס חיו"ד סי' קמד-קמה, ושם סי' רצא, ושם חאבה"ע"ז ח"א סי' מא-מב. אך ראה שו"ת חת"ס חיו"ד סי' שלו; [30] ראה בשד"ח שם. וראה עוד בשאלת ייחוס הכהנים בזמן הזה בתומים סי' טו אות ג; מני"ח מ' שנו; שו"ת חתן סופר סי' כה. אמנם ראה בסי' עליות אליהו סי' ז, שהגר"א פדה עצמו אצל מהר"ם רפפורט הכהן, לפי שמשפחת רפפורט מוחזקים למיחוס כהונה. וראה עוד בנידון במעשה רב, סי' קא; [31] כל בו על אבלות, ח"א עמ' 82, על פי מדרש תהלים פ"ט, והאשכול ה"ל טומאת כהנים רפנ"ב; הרב י.ד. בלייך, הלכה ורפואה, ג, תשמ"ג עמ' קצט ואילך; [32] שו"ת ציץ אליעזר, חכ"ב סי' נט סק"א; [33] ראה עורך כרם חמד, שנה ח, תר"י"ד; הרב מ. הכהן, תורה שבעל פה, ו, תשכ"ד, עמ' עה ואילך; [34] שו"ת אגרות משה חיו"ד ח"ג סי' קנה; [35] הרב י.ד. בלייך, הלכה ורפואה, ג, תשמ"ג, עמ' קצט ואילך; [36] ר' יצחק שמואל ריגיו (המכונה יש"ר), כרם חמד כרך ח, שנת תר"י"ד; [37] שמחות ד כה; [38] עורך כרם חמד שם; [39] הרב י.ד. בלייך, שם. אמנם על דחיה זו יש להעיר, שלשיטת פוסקים רבים, אין טומאת כהן בזמן הזה אלא מדרבנן, כמבואר לעיל, וי"ל; [40] מלכי בקודש ח"ג עמ' 9, ועמ' 153; הרב ל.י. הלפרין, הלכה ורפואה, ד, תשמ"ה, עמ' קצב ואילך. וראה הערת הגרש"י אויערבאך, בלב אברהם, עמ' כא, שיש הבדל גדול בין ישראל לעמים; [41] רמב"ם טומאת מת א יג, ואבל ג ג; יראים השלם סי' שכב; [42] תוס' יבמות סא א; סמ"ג עשין רלא; [43] שו"ת הרא"ש כלל ל סי' א; טוש"ע יו"ד שעב ב; [44] רמב"ם שם; סמ"ק מ' פט; ריטב"א פסחים ט א; ש"ך יו"ד סי' שעב סק"ד. אף שהיראים השלם סי' שכב סבור, שגוי אינו מטמא אף במגע ומשא. וראה בשו"ת הגר"י"א הרצוג חיו"ד ח"ב סי' קמה, שאין להחשיבו כדעת יחיד בדין זה, ויש מקום לצרפו לספקות; [45] רמב"ם טומאת מת ה ג; [46] הרב ש. גורן, כל הכתוב לחיים (טוביאס), עמ' תצ-תקיא; [47] ראה נזיר מג א; רמב"ם אבל ג ד; חיד' רמב"ן שבועות יז א, ועוד; [48] ראה סיכום הדעות באנציקלופדיה תלמודית, כרך כ, ע' טמאת כהנים, עמ' רסז; [49] ראה תוס' נזיר נד ב ד"ה ת"ש; רמב"ם אבל ג ב; רמ"א יו"ד שסט. וראה כנ"ל גם בשו"ת הגר"י"א הרצוג חיו"ד ח"ב סי' קמה; [50] הרב ש. גורן, סי' היובל לרב מ. קירשנבלום, עמ' כט ואילך; [51] הרב י.ד. בלייך, הלכה ורפואה, ג, תשמ"ג, עמ' קצט ואילך; הרב ל.י. הלפרין, הלכה ורפואה, ד, תשמ"ה,

עמי קצב ואילך, שדחה באריכות שיטה זו; [52] משנת אברהם, מילואים והשמטות לח"ב, עמי רפג; [53] ראה משלי"מ טומאת מת ה ב; [54] שו"ת הגרי"א הרצוג חיו"ד ח"ב ס"י קמה; [55] הרב י.ד. בליך, שם. יש להעיר כי גישה זו מבוססת על השיטה המבוארת בשו"ת אגרות משה חיו"ד ח"ג ס"י קנה. אמנם בשו"ת הגרי"א הרצוג שם סבור שעיקר לימוד חכמת הרפואה וודאי שמצווה גדולה היא, ומוכיח משבת פב א; [56] שו"ת מהר"ם שיק חאו"ח ס"י שג; שו"ת מהר"י אסאד חאו"ח ס"י מז; שו"ת כתב סופר חאו"ח ס"י טז; שו"ת מלמד להועיל ח"א ס"י לא; שו"ת שבט הלוי ח"ב ס"י קסד; [57] שו"ת אגרות משה חיו"ד ח"ג ס"י קנה. וראה שם, שדוחה הראיה שהיו מרבתינו הראשונים שהיו כהנים וגם רופאים, כי הם למדו מכוחות עצמם, ולא נטמאו למתים; [58] ילקוט יוסף, ח"ז ס"י ל ס"ז; [59] שו"ת הגרי"א הרצוג חיו"ד ח"ב ס"י קמה; [60] גשר החיים ח"א פ"ו ס"א סק"ד; [61] טושו"ע יו"ד שעג ב; מאירי סנהדרין נא ב; [62] יבמות ק ב; סנהדרין ה ב; רמב"ם איסורי ביאה י"ט, ואבל ג יא; טושו"ע יו"ד שעג ב, ואבהע"ז ז כ; [63] קידושין כט א; סוטה כג א; רמב"ם ע"ז יב ג, ואבל ג א; טושו"ע יו"ד שעג ב; [64] שו"ת חת"ס חיו"ד ס"י שלח; שו"ת שבט הלוי ח"ב ס"י קסד. ויש להעיר, שבס"י עשה לך רב ח"ג ס"י לב אסר לכהן ללמוד אפילו אם לומדים על גופות העשויות מפלסטיק, כיוון שבעתיד בשעת העיסוק ברפואה עלול לקרות שיצטרך לטפל בגוסס, אך לפי רוב הפוסקים אין על הכהן איסור לטפל בגוסס, כמבואר להלן; [65] בכורות מה ב; רמב"ם ביאת מקדשו ט; [66] ב"י חאו"ח ס"י קכח; שו"ת חאו"ח ס"י קכח מא; [67] בכורות, רמב"ם ושו"ע שם; [68] באוה"ל קכח מא ד"ה נטמא למת. וראה שם שהשאיר דין זה בצ"ע; [69] שו"ת מהר"ם שיק חאו"ח ס"י שג; [70] שו"ת מהר"י אסאד חאו"ח ס"י מז; [71] שו"ת כתב סופר חאו"ח ס"י טז; [72] שו"ת ובחרת בחיים ס"י לד; שו"ת מלמד להועיל ח"א ס"י לא; [73] שו"ת מלמד להועיל ח"א ס"י לא; [74] תוס' ב"מ קיד ב ד"ה אמר; [75] שו"ת בית יעקב ס"י קל; [76] שו"ת חת"ס חיו"ד ס"י שלח; [77] שו"ת צמח צדק (קרוכמל) ס"י יג. וראה בשו"ת אבני נזר חיו"ד ס"י תסח אות יז, שהתיר טומאה דרבנן לכהן במקום מצווה; [78] שו"ת באר משה ח"ב ס"י קיג; [79] פת"ש יו"ד סוסי"י שע; שו"ת חת"ס חיו"ד ס"י שלח; [80] שו"ת בית יעקב ס"י קל; [81] שו"ת חת"ס שם; שו"ת מחזה אברהם ח"ב חיו"ד סוסי"י יט; גשר החיים ח"א פ"ב סק"ב (ב); [82] הגה' נחלת צבי, יו"ד ס"י שע; פת"ש יו"ד ס"י שע סק"א. וראה בשו"ת מחזה אברהם שם, שלא שייך כלל זה שלא מכל אדם וכו', אלא בעניני נדרים, אבל אין בכוחו להתיר איסורים, שהרי אותו ספק שייך גם על הרופא הכהן; [83] שו"ת שבט הלוי ח"ג ס"י קסד; [84] ויקרא כא ב-ג; יחזקאל מד כה; סוטה ג א; [85] רמב"ם אבל ד ו; טושו"ע יו"ד שעג ג; שו"ת הרשב"א ח"א ס"י כז; אור זרוע ח"ב ס"י תכז; [86] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם ח"ד ס"י שלט סק"ד; [87] שו"ת מנחת שלמה, ח"ב ס"י צו אות כא; [88] ברכות יט ב; נזיר יז א; רמב"ם אבל ג ח; [89] שו"ת חת"ס חיו"ד סוסי"י שלח; [90] שו"ת צמח צדק לובביץ חיו"ד ס"י רלח; שו"ת מערכת אבלות כלל קיב; [91] שו"ת הלל אומר חיו"ד ס"י רכט; [92] שו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ג ח"ב ס"י ריב; שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ג ס"י כז; שו"ת אגרות משה חיו"ד ח"א ס"י רמח; [93] הגרש"ז אויערבאך, והגרי"א נויבירט, הובאו דבריהם בנשמת אברהם חיו"ד ס"י שע סק"ב 2; שו"ת ציץ אליעזר ח"ז ס"י ח אות ג; [94] רמ"א חאו"ח קכח מה; [95] נשמת אברהם חאו"ח ס"י קכח סק"י; [96] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם שם; [97] שו"ת בנין ציון ח"א ס"י פג; בן איש חי, שנה ב, תצא סק"י; [98] שו"ת דודאי השדה ס"י ק; דרכי חסד, ס"י ב ס"ו; [99] שו"ת משנה הלכות ח"ד ס"י קמו; [100] האדמו"ר מצאנז, הובאו דבריו בסוף מאמרו של הרב י.ב. ווייס, בשבילי הרפואה, ג-ד, תש"מ, עמי קלט ואילך; [101] שו"ת שבט הלוי ח"ג ס"י קסד; [102] ברכות לב ב; רמב"ם תפילה טו ג; טושו"ע חאו"ח קכח לה; ט"ז שם סק"ב; ערוה"ש חאו"ח קכח נג; [103] שו"ת אור זרוע ח"א שו"ת ס"י קיב; רמ"א שם, וסיים ויהי נהוג; [104] לקט הקמח חאו"ח ס"י קכח סק"ל; וילקוט יוסף ח"א ה' נשיאת כפים ס"י; [105] מרדכי מגילה פ"ג ס"י תתיח; הגה' מיימוניות תפילה טו אות א; שו"ת חאו"ח ס"י קכח לו; [106] שו"ת הרדב"ז מכתב-יד חאו"ח ס"י כב, הובא בשו"ת ציץ אליעזר ח"ג ס"י קב סוף אות ה; מג"א ס"י קכח סק"ג; מ"ב ס"י קכח סק"ט; [107] רב שו"ת חאו"ח ס"י קכח נ; שעה"צ שם סק"א; [108] הרב י. גליקמן, נועם, כ, תשל"ח, עמי קעא; [109] ילקוט יוסף ח"א ה' נשיאת כפים ס"י; [110] שו"ת נובי"ק חאו"ח ס"י ה; מ"ב ס"י קכח סק"ב; [111] שו"ת שבות יעקב ח"ב ס"י א; [112] שו"ת נובי"ק חאו"ח ס"י ה; מ"ב ס"י קכח סק"ב; [113] שו"ת כתב סופר חאו"ח ס"י יג; [114] שער"מ מצויינים בהלכה ס"י קסק"ה, בשם שו"ת בית ישראל ס"י יז; [115] שו"ת יביע אומר, ח"ח חאו"ח ס"י יג; [116] ס"י יסודי ישרון ח"ב עמי מט; [117] מ"ב ס"י קכח סק"ג; [118] שו"ת חמדת צבי ח"ד ס"י טו; [119] מגילה כד ב; רמב"ם תפילה טו ב; טושו"ע קכח ל; [120] ביאוה"ל שם; [121] נשמת אברהם ס"י קכח סק"ה. והוא על פי המבואר בשו"ת חאו"ח ס"י קכח לא; [122] פ"ח חאו"ח ס"י קכח ל. וראה במ"ב שם סק"א, ובשעה"צ סק"פ; [123] שו"ת מנחת יצחק ח"י ס"י יא, על פי חיי אדם לג י, ומ"ב ס"י קכח סק"י; [124] מחזיק ברכה בקונט' אחרון חאו"ח ס"י קכח סק"א; והגרי"מ טוקצינסקי, לוח ארץ ישראל, ג' בתשרי; [125] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם חאו"ח סוסי"י תקנט; [126] שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ג ס"י כז; שו"ת מהרש"ם ח"ב ס"י רלג; שו"ת שרידי אש ח"ב ס"י קלד; שו"ת חלקת יעקב ח"א ס"י כז; שו"ת ציץ אליעזר ח"ז ס"י כ אות ב; [127] שו"ת חלקת יעקב ח"א ס"י כז; שו"ת משנה הלכות ח"ו ס"י רה וסי' רז; נשמת אברהם חיו"ד ס"י שעב סק"א; [128] שו"ת ציץ אליעזר ח"ז ס"י לג; [129] שער"מ המצויינים בהלכה ס"י רב סק"ו. וראה בפת"ש יו"ד ס"י שעב סק"ד, וביד אברהם יו"ד שם, שאם בשעת כניסתו לבית היה בהיתר, היינו שלא היה שם מת, ואחר כך מת שם מת, לא נחשבת השחייה כמעשה, עיי"ש לענין גדול כבוד הבריות; [130] נשמת אברהם, שם; [131] שו"ת ציץ אליעזר ח"ז ס"י לג; נשמת אברהם שם, בשם הגר"א וולדינברג, ובשם הגרש"ז אויערבאך; [132] הגרש"ז אויערבאך, שם; [133] כמבואר בשו"ת יו"ד ס"י שעב סק"י, ובשו"ת נובי"ק חיו"ד ס"י צד, ובחזו"א יו"ד ס"י רי אות א; [134] שו"ת שבט הלוי, ח"ח ס"י רנח אות א; [135] הגר"ח"פ שיינברג, מוריה, אלול, תשמ"ד, עמי 60; [136] שו"ת מנחת יצחק ח"א ס"י קלד; [137] שו"ת שרידי אש ח"ב ס"י קלד; [138] שו"ת מנחת יצחק שם. בדין טומאת שלד המת - ראה חזו"א יו"ד ס"י קיד. וראה בשו"ת יד רמה חיו"ד ס"י קכט, ובשו"ת הר צבי חיו"ד ס"י רפג, בענין בית-ספר שמחזיקים שם גולגולת של מת; [139] שו"ת נובי"ק חיו"ד ס"י רט; [140] הר אבל, ריש ענף יח; [141] שו"ת חבלים בנעימים ח"ה ס"י כג. וראה בב"י אבהע"ז ס"י ו, שבזמן הזה מותר לקצץ אצבעות הכהן כשיש צורך בכך, ואף שעושהו בעל מום; [142] שו"ת שואל ומשיב מהדו"ק ח"ג ס"י טז; [143] שו"ת משנה הלכות ח"ו ס"י רה, וסי' רז, וסי' רי; שו"ת חלקת יעקב ח"א ס"י כז; שו"ת מנחת שלמה, ח"ב ס"י צו אות כא; [144] שו"ת שרידי אש ח"ב ס"י קלד; שו"ת אגרות משה חיו"ד ח"א ס"י רמח; שם ח"ב ס"י קסו; שו"ת ציץ אליעזר ח"ז ס"י כ אות ב; [145] שער"מ המצויינים בהלכה, ס"י רב סק"ו, ובקונטרס אחרון שם; [146] שער"מ המצויינים בהלכה, שם; [147] שו"ת שבט הלוי ח"ב סוסי"י רה; שם ח"ה ס"י קפד; [148] תורת היולדת פנ"ז הע"ג; [149] הרב ל.י. הלפרין, הלכה ורפואה, ג, תשמ"ג, עמי קסז ואילך; [150] יש להעמיד חולים על חזקתם שהם חיים; יש לסמוך על הסוברים שסוף טומאה לצאת היא מדרבנן; יש הסוברים שטומאה העוברת מחדר לחדר היא רק מדרבנן; כהני חזקה בימינו; שיטת הראב"ד שאין איסור תורה להוסיף על הטומאה ועוד; [151] הגרש"ז אויערבאך, הובא בנשמת אברהם חיו"ד ס"י שלה סק"ד. וראה בנשמת אברהם שם, ובאריכות במאמרו של הרב ל.י. הלפרין, הלכה ורפואה, שם - דיון בקושיא שספק טומאה ברה"ר טהור, ולמה יהא לכהן אסור להיכנס לבית חולים; [152] ס"י ועלה לא יבול, מהנהגותיו והדרכותיו של הגרש"ז אויערבאך, עמי סא-סג; [153] שו"ת מנחת יצחק, ליקוטי תשובות ס"י קכח אות ג; [154] נזיר מד א; רמב"ם אבל ב טו; תורת האדם לרמב"ן הוצאת שעוועל, עמי קמא; טושו"ע יו"ד שעג ט; שו"ת שם סק"י; גשר החיים ח"א פ"ו אות ה סק"ב; [155] טושו"ע שם; [156] רדב"ז ה'י אבל ב טו; [157] ראה תורת האדם לרמב"ן הוצאת שעוועל, עמי קמא; ב"י יו"ד סוסי"י שעג; טושו"ע יו"ד שעג ט; שו"ת הרדב"ז ח"ו ס"י שני אלפים רעב; חכמת אדם קס ז; גשר החיים ח"א פ"ו אות ה סק"ב; חזו"א חיו"ד ס"י רי סק"ט, ואהלות ס"י כב סק"ה; שו"ת ציץ אליעזר ח"ט ס"י מח; שו"ת שבט הלוי שם אות ב; [158] שו"ת אגרות משה חיו"ד ח"א ס"י רנא; שם ח"ב ס"י קסה; שו"ת ציץ אליעזר ח"ט ס"י מח; ילקוט יוסף, ח"ז ס"י ל ס"ג. וכן משמע משו"ת מהר"ם שיק חיו"ד ס"י שנט; [159] שו"ת שבט הלוי שם אות ד; שו"ת משנה הלכות ח"ג ס"י קכא; שמירת שבת כהלכתה פס"ד ס"י *ו. וכן משמע מדברי שאול יו"ד ס"י שעג סק"ט, ומחזו"א אהלות ס"י כב סק"ה; [160] רדב"ז על הרמב"ם, אבל ב טו; [161] שו"ת מהר"ם שיק חיו"ד ס"י שנט; שו"ת שבט הלוי ח"ג ס"י קסא.

Quito, Ecuador

קיטו, אקוודור
מרחשוון תשע"א

נסיעה ברכב לבית הכנסת בשבת עם נהג גוי במקום סכנה

שאלה

אני קונסול ישראל באקוודור, והולך ברגל בשבת לתפילה. זמן ההליכה הוא כחצי שעה, ויש בה סיכון מסוים בגלל תפקידי הרגיש. האם יש היתר כלשהו לנסוע אחת לכמה זמן ברכב עם נהג גוי, אפילו של הנציגות, לבית הכנסת ובחזרה, עקב הסיכון בהליכה רגלית בזמנים קבועים?

תשובה

- במקרה המיוחד שלך, יש מקום להתיר¹ את ההגעה עם נהג גוי פעם בכמה שבועות, ובפרט יש חשיבות להגעה לבית הכנסת במקרה זה כיוון שמדובר בסגל הדיפלומטי של מדינת ישראל שעושה עבודת קודש בשליחות מדינת ישראל².
- יש להקפיד שהנהג יפתח את דלת המכונית, הן בכניסתך לרכב והן ביציאה, מכיוון שלעתים יש בפתיחת הדלת מלאכה האסורה בשבת, שגורמת להדלקת מנורה ברכב, וכפי שמצוי ברוב המכוניות.
- על מנת למנוע חשד, יש להסביר למתפללי בית הכנסת שהגעתך לבית הכנסת במכונית היא על ידי גוי ומחשש סכנה, ואין ללמוד מזה היתר למקרים אחרים.

¹ בשו"ת במראה הבזק (חלק ג סי' לח) נפסק להתיר לזקן לומר לגוי שיסיע אותו, כדי למנוע ממנו ניתוק קשר עם הקהילה היהודית. היתר זה מסתמך על דעת בעל העיטור שהובאה ברמ"א (או"ח רעו, ב), המתיר לומר לגוי לעשות מלאכה לצורך מצוה. סברת מו"ר הגרנ"א רבינוביץ.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

מתפללים לרפואתה השלימה של **אורית בת מרים** בתוך שאר חולי עם ישראל

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה" הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה